

O'ZBEKISTONDA INGLIZ TILI FANINI O'QITISHDA SUN'IY INTELEKT ORQALI METODIKASINI RIVOJLANTIRISH

Ikramova Aziza Aminovna

BuxDPI doktranti

aziza.ikramova88@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqola O'zbekistonda ingliz tilini o'qitish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Sun'iy intellekt vositalari yordamida ta'lim jarayonini optimallashtirish, talabalarning o'quv qobiliyatlarini yaxshilash, ta'lim berish samaradorligini oshirish maqsad qilinadi. Tadqiqot natijasida zamonaviy yondashuvlar asosida innovatsion o'quv usullarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish rejalashtirilgan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, ingliz tilini o'qitish, metodika, ta'lim jarayoni, innovatsion texnologiyalar, O'zbekiston, raqamli ta'lim, til o'rganish.

DEVELOPMENT OF METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH IN UZBEKISTAN USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Abstract: This article focuses on exploring the opportunities for using artificial intelligence technologies in the process of teaching English in Uzbekistan. The goal is to optimize the educational process, improve students' learning abilities, and enhance the effectiveness of teaching through the use of AI tools. The study aims to develop innovative teaching methods and implement them in practice based on modern approaches.

Keywords: Artificial intelligence, English language teaching, methodology, educational process, innovative technologies, Uzbekistan, digital education, language learning.

РАЗВИТИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В УЗБЕКИСТАНЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Аннотация: Данная статья посвящена изучению возможностей использования технологий искусственного интеллекта в процессе преподавания английского языка в Узбекистане. Цель состоит в оптимизации образовательного процесса, улучшении учебных способностей студентов и повышении эффективности обучения с помощью инструментов искусственного интеллекта. Исследование направлено на разработку инновационных методов обучения и их внедрение в практику на основе современных подходов.

Ключевые слова: Искусственный интеллект, преподавание английского языка, методика, образовательный процесс, инновационные технологии, Узбекистан,

цифровое образование, изучение языков.

Hozirgi kunda global integratsiya va texnologik rivojlanish jarayonlari o'quv tizimlarini innovatsion usullar bilan boyitishni talab qilmoqda. Ingliz tili xalqaro muloqot tili sifatida O'zbekistonda ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, uni o'rgatish uslublarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari ta'lim jarayoniga qo'llanilishi, xususan, ingliz tili fanini o'rgatishda samaradorlikni oshirishga yordam berishi mumkin. Ushbu maqola SI asosida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning rivojlanish imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan. Dunyoda axborot texnologiyalarining rivojlanishi va shiddatli darajada ortib borishi ta'lim sohasiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari nafaqat ta'lim jarayonini avtomatlashtirish, balki uni yanada samarali qilish imkonini ham beradi. O'zbekistonda ingliz tilini o'rgatish jarayonida SI imkoniyatlaridan foydalanish yoshlarning global bozorda raqobatbardoshligini oshirishga yordam berib kelmoda. Hozirgi zamonaviy texnologiyalar SI texnologiyalari tezkor ma'lumot qidirish, avtomatik tarjima va talaffuzni yaxshilash uchun yordam beradigan vositalarni o'z ichiga oladi. Masalan, Google Translate, ChatGPT, va boshqa NLP asosidagi vositalar ta'limda keng qo'llanilmoqda. SI platformalari o'quvchilarning o'qitish jarayonidagi qiyinchiliklarini aniqlash va ularga mos materiallarni avtomatik taklif qilish imkoniyatiga ega. O'zbekistonda ingliz tilini o'qitishda mahalliy lashtirilgan resurslarni rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlar taklif etish maqsadga muvofiq:

- Mahalliy tilga moslashish: SI texnologiyalarini o'zbek tiliga moslashtirish orqali grammatika va talaffuz xatolarini tuzatish imkoniyatini yaratish.
- Mahalliy ehtiyojlarga mos chatbotlar: Talabalar o'zbek tilidan ingliz tiliga yoki aksincha tarjimalarni mustaqil mashq qila olishi uchun zamonaviy chatbotlarni joriy qilish.

SI asosida o'qituvchilarning ko'nikmalarini rivojlantirish uchun xalqaro tajribalarni o'rganish dasturlarini joriy etishda eng qulay dasturlardan biri hisoblanadi.

Masalan, SI texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha seminar va vebinarlar.

O'qituvchilar uchun SI texnologiyalaridan foydalanishni o'rgatuvchi maxsus ko'rsatmalar va amaliyot darsliklari yaratish, tilning rivojlanishi va uni o'rganishga tezkor qadam desak mubolag'a bo'lmaydi. Masalan:

- Natural Language Processing (NLP): SI texnologiyalarining ushbu yo'nalishi talabalar bilan matnli muloqot qilish, grammatik xatolarni aniqlash va to'g'rilash imkoniyatini beradi.
- Mashinali o'qitish algoritmlari: Talabalar o'zlashtirish jarayonini tahlil qilib, avtomatik baholash va moslashtirilgan topshiriqlar yaratish imkonini taqdim etadi.

Ingliz tilini o'qitishda o'zbek talabalari uchun mos metodikalar ishlab chiqish SI asosida til o'rgatish jarayonining samaradorligini oshiradi. Talabalar uchun o'zbekcha-interfeysli platformalar, hamda SI yordamida madaniy kontekstni tushuntiruvchi vositalarni rivojlantirilsa dars samaradorligi ikki baravarga oshishi mumkin. Xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib shuni aytish mumkinki, SI texnologiyasi orqali darslarning

samaradorligi ancha yuqori darajaga ko'tarilgan. Masalan, Janubiy Koreyada SI texnologiyalari yordamida shaxsiylashtirilgan ta'lim tizimlari muvaffaqiyatli yo'lga qo'yilgan. Bu esa ma'lum bir fanning chuqur o'zlashtirilishiga hamda oson va tez olib borishini ta'minlaydi. Bu amaliyotni O'zbekistonda joriy qilinishi hamda SI texnologiyalaridan to'g'ri foydalanish dars samaradorligining yuqori darajada ko'tarilishiga hamda dunyo ta'lim tizimiga mos ravishda bo'lishimizga yordam beradi.

Hozirgi kunda SI texnologiyalari ta'lim jarayonida faol qo'llanilmoqda. Masalan, Duolingo va Grammarly kabi platformalar ingliz tilini o'rgatishda keng tarqalgan. Ularning dars jarayonida qo'llaganda quyidagi afzalliklarni kuzatishimiz mumkin:

Matnlarni avtomatik tahlil qilish va xatolarni tuzatish.

Talabalarning rivojlanishini kuzatish va moslashtirilgan topshiriqlar yaratish.

Gamifikatsiyalangan yondashuv orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish.

Duolingo va Grammarly platformalarinig o'rtasidagi farqlar mavjud bo'lib, har bir platforma o'ziga xos xususiyatga ega.

- Duolingo: Tilni o'rganishni noldan boshlaganlar va o'z bilimlarini mustahkamlashni istaganlar uchun mo'ljallangan. U, ayniqsa, so'z boyligini oshirish, talaffuzni yaxshilash va qoidalarini o'rganishda foydali.

- Mobil ilova yoki veb-sayt orqali foydalanish mumkin. Mashqlarni bajarish orqali bosqichma-bosqich o'z darajangizni oshirib borasiz.

- O'yinlar, sinovlar, kundalik maqsadlar belgilash va ball yig'ish kabi interaktiv usullarni taklif etadi.

- Bepul foydalanish mumkin, lekin qo'shimcha imkoniyatlar uchun Duolingo Plus rejasi mavjud.

- Grammarly: Asosan yozma ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. U til qoidalarini o'rgatmasdan, xatolarni ko'rsatib, ularni tushuntirish va to'g'irlash orqali yozma ko'nikmalarni rivojlantiradi.

- Brauzer plaginlari, ofis dasturlari va alohida ilova orqali foydalaniladi. Siz yozgan matn avtomatik tarzda tekshiriladi.

- Interaktivlik kamroq, lekin yozuvchilarga real vaqtda fikr bildirish orqali yordam beradi.

- Bepul versiyasi asosiy grammatik va imlo xatolarni aniqlaydi. Premium rejasi uslub, so'z boyligi va boshqa murakkab xatolarni tuzatishga yordam beradi.

Bu ikki platformani birgalikda qo'llash ingliz tilini o'rganishda yuqori natijalarni beradi. Masalan, ingliz tilida yangi so'zlar va grammatikani o'rganib, ma'lum darajaga erishganingizdan so'ng, o'rganilgan bilimlarni yozma nutqda mustahkamlash uchun Grammarly-dan foydalanish mumkin. Duolingo yordamida esa o'rganilgan bilimlarni qo'llab, yozilgan matnlarni Grammarly orqali tahlil qilish, o'z bilimlaringizni tekshirishga yordam beradi. Duolingo ayniqsa boshlang'ich bosqichda bo'lganlar talabalar uchun qulay bo'lsa, o'rta yoki yuqori darajadagi talabalar uchun Grammarly yanada mos keladi.

O'zbekistonda texnologik ta'lim rivojlansa-da, SI asosidagi o'qitish metodlari hali keng joriy etilmagan. Ba'zi maktab va xususiy markazlarda chatbotlar yoki interaktiv ilovalar ishlatilmoqda, lekin bu zamonaviy tajribalar hali ommalashmagan. Sababi, ko'plab ingliz tili o'qituvchilari SI texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmasiga ega emas. Bu esa yangi yondashuvlarni joriy etishda muammolar tug'diradi. Ingliz tili o'qituvchilari va o'quvchilarning sun'iy intellektdan xabardor bo'lishi hamda ularni dars davomida qo'llashi uchun shart-sharoitlar kerak bo'ladi. SI texnologiyalarini qo'llash uchun zamonaviy infratuzilma talab qilinadi. Bunga esa:

Yaxshi internet aloqasi.

Interaktiv qurilmalar (kompyuterlar, planshetlar, smartfonlar).

Mahalliyashtirilgan platformalar va resurslar.

SI texnologiyalari o'quvchilarning ehtiyojlariga mos shaxsiylashtirilgan yondashuvni ta'minlash imkoniyatini beradi. Masalan:

Interaktiv chatbotlar: Talabalarga mustaqil ravishda mashq qilish va javob olish imkoniyatini yaratadi.

Natural Language Processing (NLP): Tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyasi yordamida talabalar yozma va og'zaki nutq qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin.

Mashinali o'qitish algoritmlari: Talabalar xatolarini aniqlash va mos ta'lim materiallarini taqdim qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellektning o'qitish jarayonidagi afzalliklari hamda qulayliklari juda ko'p va bir necha turga bo'lib o'rganishimiz mumkin.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim SI texnologiyalari har bir o'quvchining bilim darajasiga moslashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi. Masalan:

Boshlang'ich darajadagi o'quvchilar uchun oddiyroq mashqlar.

Murakkab tahlil va yozuv mashqlarini taklif qilish orqali yuqori darajadagi o'quvchilarning rivojlanishini rag'batlantirish.

Interaktivlik va gemifikatsiya Gemifikatsiyalangan platformalar orqali ta'lim jarayoni o'yin ko'rinishida amalga oshiriladi. Bu talabalarni faol ishtirok etishga undaydi.

Masalan, ball yig'ish, darajalarni oshirish yoki muvaffaqiyat belgilarini olish.

Avtomatlashtirilgan baholash SI algoritmlari talabalarning topshiriqlarini avtomatik baholash imkonini beradi. Bu nafaqat vaqtni tejaydi, balki baholash jarayonidagi subyektivlikni yo'qotadi.

Sun'iy intellekt asosida metodikani rivojlantirish strategiyalari bir necha bosqichlarga bo'linadi.

Davlat darajasidagi dasturlar

Ta'lim tizimida SI texnologiyalarini joriy qilish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Har bir maktab va oliy ta'lim muassasasida texnologik infratuzilmani yaratish.

O'qituvchilarni tayyorlash

O'qituvchilarni SI texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish bo'yicha maxsus trening va

kurslarni tashkil qilish.

O'qituvchilar uchun xalqaro tajribani o'rganuvchi seminarlar o'tkazish.

Mahalliyashtirilgan resurslar yaratish

O'zbek tiliga moslashtirilgan SI algoritmlarini ishlab chiqish.

Mahalliy ehtiyojlarga javob beradigan o'quv platformalarini yaratish.

Amaliyotga tatbiq qilish bo'yicha takliflar

1. **SI platformalarini yaratish:** O'zbekistonda ingliz tili o'qitish uchun maxsus platforma ishlab chiqish. Masalan, mahalliy dialektlarni ham qamrab oluvchi chatbotlar.
2. **Pilot loyihalar:** Maktablar va universitetlarda SI asosidagi metodikalarni joriy etish uchun tajriba loyihalarini amalga oshirish.
3. **Moliyaviy ko'mak:** SI asosidagi texnologiyalarni rivojlantirish uchun davlat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish.
4. **O'qituvchilarni tayyorlash:** O'qituvchilarni yangi texnologiyalar bilan ishlash bo'yicha o'qitish.
5. **Davlat dasturlari:** Ta'lim jarayoniga SI texnologiyalarini joriy etishni davlat dasturlariga kiritish.
6. **Resurslar yaratish:** Ingliz tiliga mos SI algoritmlarini qo'llab-quvvatlovchi mahalliy o'quv materiallarini ishlab chiqish.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali O'zbekistonda ingliz tilini o'qitish sifatini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bu nafaqat o'quvchilarning bilimini oshirishga, balki ularning global bozor talablariga moslashuvchanligini ham ta'minlaydi. Bunday yondashuv kelajak avlodni raqobatbardosh va innovatsion fikrlashga ega mutaxassislar sifatida tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda ba'zi xususiy o'quv markazlar va ta'lim loyihalari SI texnologiyalaridan foydalana boshladi. Ammo davlat ta'lim tizimida bu texnologiyalarni qo'llash hali keng joriy etilmagan. O'quv materiallarining cheklanganligi va texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi asosiy muammolar sifatida ko'rilmogda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Anderson, J. (2020). *Artificial Intelligence in Language Learning*. Cambridge University Press.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari (2023). Ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyasi.
3. Marcus, G., & Davis, E. (2019). *Rebooting AI*. Vintage.
4. Duolingo. (2023). "Language learning with AI." www.duolingo.com
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. (2024). "Innovatsion ta'lim strategiyalari."
6. Marcus, G., & Davis, E. (2019). *Rebooting AI*. Vintage.